

ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ:
ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΟΥΣ

Ιωάννα Βουλγαρίδου
Συμβασιούχος Διδάσκουσα ΤΕΕΠΗ, ΔΠΘ
Καθηγήτρια – ΣΕΠ, ΕΑΠ

Ποιους μαθητές θα
χαρακτηρίζατε δύσκολους;

Πώς αναμένετε να
συμπεριφέρονται;

Πότε πρέπει να μας απασχολεί
η συμπεριφορά ενός παιδιού;

Αυτό το προφίλ παιδιών εντοπίζεται
στα κορίτσια ή τα αγόρια;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

- Πως ορίζεται γενικότερα το φυσιολογικό στην περίπτωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και πώς μπορούμε να διακρίνουμε τα όρια μεταξύ φυσιολογικής και παθολογικής συμπεριφοράς;

Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- Πότε το άγχος, το οποίο μπορεί να βιώσει ο καθένας στην καθημερινότητά του, παύει να είναι φυσιολογικό και γίνεται αγχώδης διαταραχή;
- Πότε η θλίψη, την οποία μπορεί να βιώσει ο καθένας όταν του συμβαίνουν δυσάρεστα γεγονότα, παύει να είναι φυσιολογική και γίνεται κατάθλιψη;
- Ποια είναι τα όρια ανάμεσα στη φυσική συστολή και ντροπαλότητα που μπορεί να διακρίνει ένα άτομο ως στοιχείο της προσωπικότητάς του και διαταραχή κοινωνικού άγχους;
- Πώς διακρίνουμε τη φυσιολογική ζωηράδα ενός παιδιού από την υπερκινητικότητα που αποτελεί σύμπτωμα της ΔΕΠ-Υ;

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟΥ

Προβληματισμοί

- Φυσιολογική είναι η συμπεριφορά η οποία συμπίπτει με το μέσο όρο;
- Φυσιολογική είναι η συμπεριφορά την οποία εκδηλώνει η πλειονότητα των ανθρώπων;
- Πως ορίζεται γενικότερα το φυσιολογικό στην περίπτωση βιολογικών λειτουργιών;
- Είναι πάντα παθολογική η συμπεριφορά η οποία αποκλίνει από τον μέσο όρο;
- Ποιος είναι αυτός που θα ορίσει πόσο σπάνιο και ιδιότυπο πρέπει είναι ένα φαινόμενο για να θεωρηθεί ψυχοπαθολογικό;

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

A. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	B. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ
1. Η συμπεριφορά του παιδιού και του εφήβου είναι κατάλληλη για την ηλικία και το φύλο του;	1. Νοημοσύνη
2. Η συμπεριφορά εμμένει και διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα;	2. Διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις
3. Ποιος ο ρόλος των συνθηκών ζωής του παιδιού και του εφήβου στην εμφάνιση προβλημάτων;	3. Συναισθημα
4. Ποιος ο ρόλος του κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος στον χαρακτηρισμό κάποιων συμπεριφορών ως προβλημάτων;	4. Αυτοαντίληψη
5. Ποια η έκταση της δυσκολίας προσαρμογής; Συνυπάρχει με άλλες;	5. Αυτοέλεγχος
6. Ποιο ακριβώς είναι το είδος της δυσκολίας προσαρμογής;	
7. Ποια η σοβαρότητα και η συχνότητα της δυσκολίας προσαρμογής;	
8. Υπάρχει αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού ή εφήβου;	
9. Η συμπεριφορά εκδηλώνεται μόνο σε ορισμένα περιβάλλοντα;	

Παθολογική συμπεριφορά: ασυνήθιστες μορφές συμπεριφοράς

1. Το άτομο δεν έχει αναπτύξει επαρκώς ορισμένες γνωστικές, κοινωνικές και συναισθηματικές ικανότητες ανάλογα με την ηλικία του

Ατομικές διαφορές
Τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά → συγκεκριμένα επιτεύγματα

2. Δεν αποτελούν αντίδραση σε κάποια δυσμενή συνθήκη

3. Εμφανίζονται με τέτοια διάρκεια, ένταση και συχνότητα:

A) Περιορισμένη λειτουργικότητα

B) Δυσθυμία

Γ) Έκθεση σε κίνδυνο

«Ζωηρά» παιδιά

vs

«Ήσυχα» παιδιά

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

Χαρακτηριστικά δύσκολων παιδιών

Προσωπικότητα & περιβάλλον

Συμπεριφορά παιδιών

Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

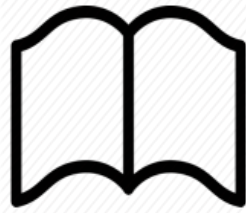
Διαταραχή (disorder). Κλινικά σημαντικό σύνδρομο ή πρότυπο συμπεριφορών που παρατηρείται σε ένα άτομο και συνδέεται με την αίσθηση δυσφορίας που εκφράζει ή και με τη δυσλειτουργία του σε έναν ή περισσότερους τομείς. Στην κλινική ψυχολογία και την ψυχιατρική έχει αντικαταστήσει τον όρο «ψυχική νόσος / ασθένεια».

Επικοινωνία:
τρόπος για την
οργάνωση των
πληροφοριών
σχετικά με τις
διαταραχές

Έλεγχος:
αναφέρεται στην
αντιμετώπιση και
την πρόληψη

Κατανόηση: των
αιτιών των ψυχικών
διαταραχών & των
διαδικασιών που
συμβάλλουν στην
ανάπτυξη &
διατήρησή τους

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

DSM-5

- **Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο Ψυχικών Διαταραχών, Πέμπτη Έκδοση** (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition*, συντμ. **DSM-5**) είναι η ενημέρωση για το 2013 του εργαλείου ταξινόμησης και διάγνωσης της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας (APA).

ICD-10

- Η 10^η έκδοση της **International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD)**, μία ιατρική ταξινόμηση από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (**World Health Organization, WHO**)

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

DSM-5

Neurodevelopmental Disorders	Dissociative Disorders	Disruptive, Impulse-Control, and Conduct Disorders
Schizophrenia Spectrum and Other Psychotic Disorders	Somatic Symptom and Related Disorders	Substance-Related and Addictive Disorders
Bipolar and Related Disorders	Feeding and Eating Disorders	Neurocognitive Disorders
Depressive Disorders	Elimination Disorders	Personality Disorders
Anxiety Disorders	Sleep-Wake Disorders	Paraphilic Disorders
Obsessive – Compulsive and Related Disorders	Sexual Dysfunctions	Other Mental Disorders
Trauma- and Stressor-Related Disorders	Gender Dysphoria	Medication-Induced Movement Disorders and Other Adverse Effects of Medication

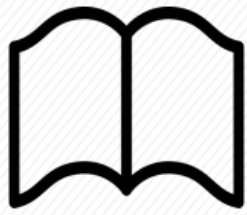

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

DSM-5

- Πολλές αναθεωρήσεις και προσθήκες στο DSM-5 στερούνταν εμπειρικής υποστήριξης, **ταξινομούνται πολλά άτομα με παθολογικά χαρακτηριστικά**
- Η δοκιμασία αξιοπιστίας μεταξύ παρατηρητών είναι χαμηλή για πολλές διαταραχές
- Πολλές ενότητες περιέχουν ελλιπώς γραμμένες, συγκεχυμένες ή αντιφατικές πληροφορίες, λείπει η ίδια δομή, δεν υπάρχουν παρεμβάσεις, περιορισμοί
- Η βιομηχανία ψυχιατρικών φαρμάκων επηρέασε ανάρμοστα το περιεχόμενο του εγχειριδίου. Διάφοροι επιστήμονες έχουν επιχειρηματολογήσει ότι το DSM-5 υποχρεώνει τους κλινικούς ιατρούς να κάνουν διακρίσεις οι οποίες δεν υποστηρίζονται από αδιάσειστα στοιχεία, διακρίσεις οι οποίες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην θεραπεία, συμπεριλαμβανομένων των συνταγογραφήσεων φαρμάκων και της διαθεσιμότητας κάλυψης ιατρικής ασφάλισης.

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

ICD-10

Certain infectious and parasitic diseases	Diseases of the blood and blood-forming organs and certain disorders involving the immune mechanism	Diseases of the musculoskeletal system and connective tissue
Neoplasms	Diseases of the ear and mastoid process	Diseases of the genitourinary system
Diseases of the blood and blood-forming organs and certain disorders involving the immune mechanism	Diseases of the circulatory system	Pregnancy, childbirth and the puerperium
Endocrine, nutritional and metabolic diseases	Diseases of the respiratory system	Certain conditions originating in the perinatal period
Mental and behavioural disorders	Diseases of the digestive system	Congenital malformations, deformations and chromosomal abnormalities
Diseases of the nervous system	Diseases of the skin and subcutaneous tissue	Symptoms, signs and abnormal clinical and laboratory findings, not elsewhere classified
Injury, poisoning and certain other consequences of external causes	External causes of morbidity and mortality	Factors influencing health status and contact with health services

Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

ICD-10

- Η αλφαριθμητική κωδικοποίηση στο ICD-10 είναι μια βελτίωση από την ICD-9 η οποία είχε περιορισμένο αριθμό κωδικών και περιοριστική δομή.
- Οι πρώτες ανησυχίες σχετικά με την εφαρμογή της ICD-10 περιλάμβαναν το κόστος και τη διαθεσιμότητα πόρων για την κατάρτιση των εργαζομένων στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και των επαγγελματιών σχολιαστών.
- Η ύπαρξη πολλών συναφών κωδικών που δυσχεραίνουν την αποτελεσματικότητα
- Η ύπαρξη κωδικών για πολύ σπάνιες συνθήκες

Χαρακτηριστικά «ζωηρών» παιδιών

Προβλήματα ελέγχου των συναισθημάτων & των συμπεριφορών
Παραβιάζουν τα δικαιώματα των άλλων (επιθετικότητα,
καταστροφή ξένης ιδιοκτησίας)

Σταθερό πρότυπο
εσωτερικών
εμπειριών &
συμπεριφοράς που
αποκλίνει

**Εναντιωματική
Προκλητική Διαταραχή:**
αρνητισμό, ευθιξία,
ευερεθιστότητα, συχνούς
καβγάδες, απώλεια
ψυχραιμίας, επιθετική
συμπεριφορά προς τα
άτομα με εξουσία και
άρνηση για συμμόρφωση
σε λογικές υποδείξεις,

**Διαλείπουσα Εκρηκτική
Διαταραχή:** διαταραχή
ελέγχου των
παρορμήσεων, συχνά &
υπερβολικά ξεσπάσματα
ανεξέλεγκτου θυμού &
εχθρότητας → πρόκληση
σοβαρής σωματικής
βλάβης ή καταστροφή
ξένης ιδιοκτησίας

Διαταραχή Διαγωγής:
αντικοινωνικές ενέργειες
που παραβιάζουν τα
βασικά δικαιώματα των
άλλων & δεν συνάδουν με
τους κανόνες
συμπεριφοράς της κάθε
ηλικίας

**Αντικοινωνική
Διαταραχή
Προσωπικότητας:**
παρορμητικότητα,
εγωκεντρισμό,
ανευθυνότητα, αδιαφορία
για τα αισθήματα των
άλλων, έλλειψη ενοχών

Disruptive, Impulse-Control, and Conduct Disorders

**Personality
Disorders**

Εναντιωματική Προκλητική Διαταραχή - Συμπεριφορές

Συγκρούσεις στις σχέσεις με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς & τους συνομηλίκους

Δυσκολίες στην συναισθηματική, κοινωνική και ακαδημαϊκή προσαρμογή

Εναντιωματική Προκλητική Διαταραχή - Χαρακτηριστικά

Εκδηλώνεται κυρίως σε ένα πλαίσιο (σπίτι) προς τα μέλη της οικογένειας

Κυρίως αγόρια πριν την εφηβεία, 1-11% βάσει φύλου ή ηλικίας

Προς άτομα που γνωρίζει πολύ καλά

Δικαιολογεί τη συμπεριφορά ως απόκριση σε παράλογες απαιτήσεις ή συνθήκες

Εναντιωματική Προκλητική Διαταραχή - Αίτια

Ρύθμιση των συναισθημάτων

Συναισθηματική αντίδραση, χαμηλός έλεγχος
ευερεθιστότητας

Οικογένειες με προβλήματα (π.χ., δύσκολο
διαζύγιο γονεών και παραμέληση των παιδιών)

Αυταρχικό, αδιάφορο ή μη συνεπές γονικό στυλ

Προσωπικότητα

Περιβάλλον

Διαλείπουσα Εκρηκτική Διαταραχή - Συμπεριφορές

Λεκτικές προσβολές, μη καταστροφικές συμπεριφορές – Έντονη καταστροφική συμπεριφορά

Κοινωνικές (έλλειψη φίλων), επαγγελματικές, νομικές συνέπειες (εκρήξεις εναντίον ατόμων ή ξένης ιδιοκτησίας)

Διαλείπουσα Εκρηκτική Διαταραχή - Χαρακτηριστικά

Οι εκρήξεις διαρκούν λιγότερο από 30 λεπτά

Ύστερη παιδική ηλικία & εφηβεία, 2.7% στην Αμερική

Διαφυλικές διαφορές: μη στατιστικά σημαντικές

Προκύπτουν από ελάχιστη πρόκληση από οικείο πρόσωπο

Διαλείπουσα Εκρηκτική Διαταραχή - Αίτια

Αποτυχία ελέγχου παρορμητικής επιθετικής συμπεριφοράς σε υποκειμενική πρόκληση

Αντιδραστική (βασίζεται στον θυμό) & όχι προμελετημένη συμπεριφορά

Κυρίως γενετικές επιδράσεις (serotonin, amygdala)

Οικογένειες με ιστορικό φυσικής και συναισθηματικής βίας κατά τις 2 πρώτες δεκαετίες

Προσωπικότητα

Περιβάλλον

Διαταραχή Διαγωγής - Συμπεριφορές

Επιθετικότητα (λεκτική & σωματική) σε ανθρώπους & ζώα

Καταστροφή ξένης ιδιοκτησίας

Εξαπάτηση και Κλοπή

Σοβαρή παραβίαση των κανόνων

Διαταραχή Διαγωγής - Χαρακτηριστικά

Έλλειψη μετάνοιας, τύψεων ή ενοχής, έλλειψη θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς

Αναλγησία – Απάθεια, έλλειψη ενσυναίσθησης (ψυχρότητα & αδιαφορία)

Αδιαφορία για την επίδοση, απόδοση ευθύνης σε τρίτους

Επιφανειακά ή ανεπαρκή συναισθήματα ή η έκφραση συναισθημάτων αποσκοπεί σε οφέλη

ΕΝΑΡΞΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗΣ ΔΙΑΓΩΓΗΣ

- Έναρξη στην παιδική ηλικία → τουλάχιστον 1 σύμπτωμα πριν τα 10
- Έναρξη στην εφηβική ηλικία → κανένα σύμπτωμα πριν την ηλικία των 10
- Απροσδιόριστη έναρξη → δεν υπάρχουν επαρκή κριτήρια για να διαπιστωθεί εάν η αρχή τοποθετείται πριν ή μετά τα 10
- 2-10%, σταθερό στα διάφορα πολιτισμικά πλαίσια, το ποσοστό αυξάνεται από την παιδική στην εφηβική ηλικία, κυρίως αγόρια

Διαταραχή Διαγωγής - Αίτια

Περιβάλλον

Γονική απόρριψη & αδιαφορία

Μη συνεπείς γονικές πρακτικές, αυστηρή πειθαρχία, σωματική βία, έλλειψη επίβλεψης

Απόρριψη στις διαπροσωπικές σχέσεις, συγκρούσεις

Συναναστροφές με συνομηλικούς με παραβατική συμπεριφορά

Γονείς

Συνομήλικοι

Διαταραχή Διαγωγής - Αίτια

Γονείς ή αδέρφια με διαταραχή διαγωγής

Γονείς με σχιζοφρένεια, διπολική διαταραχή, ή ΔΕΠ-Υ

Ρυθμός των καρδιακών χτύπων (χαμηλός ρυθμός ανάπαυσης)

Προμετωπιαίος λοβός, amygdala

Γενετικοί
παράγοντες

Φυσιολογία

DM

Getting to know
Conduct Disorder

McMaster

Personality Disorders

Cluster A

- **Paranoid** (καχυποψία, παρερμηνεία ερεθισμάτων)
- **Schizoid** (μοναξιά)
- **Schizotypal** (παράξενη συμπεριφορά ή εμφάνιση, μαγικές ικανότητες)
- “ιδιόρρυθμο”, “εκκεντρικό”

Cluster B (δραματικές, συναισθηματικές, ασταθείς)

- **Antisocial**
- **Borderline** (θυμός, παρορμητικότητα, αποφυγή εγκατάλειψης)
- **Histrionic** (υπερβολική εμφάνιση, αναζήτηση προσοχής, υπερβολικές συναισθηματικές αντιδράσεις)
- **Narcissistic**

Cluster C

- **Avoidant** (αποφυγή κοινωνικών σχέσεων, μειωμένη οικειότητα, άγχος κριτικής)
- **Dependent** (αναποφασιστικότητα, αποφυγή διαφωνίας, προσπάθεια υποστήριξης)
- **Obsessive-Compulsive** (πρόγραμμα, τελειομανία)
- “άγχος”, “φόβος”

Αντικοινωνική Διαταραχή Προσωπικότητας - Συμπεριφορές

Ανυπακοή σε κοινωνικούς κανόνες, ψέματα

Εξαπάτηση των άλλων για προσωπικό όφελος

Παρομητικότητα & ανευθυνότητα

Ευερεθιστότητα & επιθετικότητα

Έλλειψη τύψεων

Αντικοινωνική Διαταραχή Προσωπικότητας - Χαρακτηριστικά

0.2% ως 3.3% (70% άντρες, αλκοόλ, καταχρήσεις, φυλακές),
δυσμενείς κοινωνικοοικονομικές ή πολιτισμικές συνθήκες

Διαταραχή διαγωγής από ηλικία των 15 ετών και αργότερα, υπάρχουν
ενδείξεις σε μικρότερη ηλικία

Κυρίως αγόρια, δεν διαγιγνώσκεται σε κορίτσια λόγω επιθετικής
συμπεριφοράς

Διάγνωση: στην ηλικία των 18 ετών

Συνυπάρχει αλλά δεν συνδέεται αποκλειστικά με σχιζοφρένεια ή
διπολική διαταραχή

Αντικοινωνική Διαταραχή Προσωπικότητας - Αίτια

Γενετικοί
παράγοντες

Η διαταραχή που αποδίδεται περισσότερο σε
γενετικούς παράγοντες κυρίως στα κορίτσια

vs

Περιβάλλον

Παρατηρήσεις σε υιοθετημένα παιδιά

CU TRAITS – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΚΛΗΡΟΤΗΤΑΣ

Αποτελούν διαγνωστικό
κριτήριο σοβαρών
προβλημάτων συμπεριφοράς;

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΨΥΧΟΠΑΘΗΤΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ

Αναλγησία - Απάθεια

Μεγαλομανία - Χειριστικότητα

Παρορμητικότητα - Ανευθυνότητα

CU TRAITS – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΚΛΗΡΟΤΗΤΑΣ

- Έχουν συμπεριληφθεί στο DSM-5 & το ICD-10 ως διαγνωστικό κριτήριο της διαταραχής διαγωγής (Frick et al, 2013; Rutter, 2012)
- Τα χαρακτηριστικά αναληψίας-απάθειας & όχι άλλες διαστάσεις της ψυχοπάθειας → ελλείμματα στην συναισθηματική & γνωστική απόκριση (Kimonis et al., 2011)
- Υψηλότερη βαθμολογία για τα αγόρια (Ciucci et al., 2014; Voulgaridou, 2019)

Γενετικοί
παράγοντες

Γνωστικοί
παράγοντες

Συναισθήματα

Προσωπικότητα

Κοινωνικές
αλληλεπιδράσεις

Γενετικοί Παράγοντες

42% - 68% γενετικές επιδράσεις (Fanti et al., 2015; Frick et al., 2013)

Μοναδικοί προβλεπτικοί παράγοντες → CU traits (Bezdjian, 2011; Waldman et al., 2011)

Όχι αλλαγή στον ρυθμό της καρδιάς σε συναισθηματικές ταινίες (Wied et al., 2012)

Δερματικές αντιδράσεις (Isen et al., 2010)

Γνωστικοί Παράγοντες

Αδιαφορία στην τιμωρία (Centifanti & Modecki, 2013)

Ηθική αποδέσμευση (Dolan & Fullan, 2010)

Αδιαφορία για την ψυχική υγεία των άλλων (van Vugt et al., 2012)

Επιθετικότητα για την επίτευξη στόχων (Pardini, 2011)

Κατηγορούν άλλους για δική τους άσχημη συμπεριφορά, έμφαση στην κυριαρχία & εκδίκηση (Rodgers & Gribbs, 2011)

Ελλείμματα στη συναισθηματική ενσυναίσθηση (Pardini & Byrd, 2012), ασυνεπή ευρήματα για τη γνωστική (Dadds et al., 2012)

Προσωπικότητα

Χαμηλός φόβος & άγχος? (Frick et al., 2012), σε συνδυασμό με προβλήματα συμπεριφοράς → υψηλό άγχος

Θετικές συνδέσεις με τον ναρκισσισμό (Barry et al., 2009)

Χαμηλή προσήνεια & ευσυνειδησία (Lee et al., 2010)

Κοινωνικές αλληλεπιδράσεις

Αυστηρό ή ασυνεπές γονικό στυλ → προβλήματα συμπεριφοράς
(Pasalich et al., 2011)

Χαμηλή ζεστασιά → CU traits (Kroneman et al., 2011)

CU traits → γονικές πρακτικές (Hawes et al., 2011)

Παρέα με αντικοινωνικούς συνομηλίκους → CU traits

Μάλλον το αντίστροφο (Frick & Viding, 2009)

Αντιμετώπιση

Αντίσταση στις παρεμβάσεις (Fanti et al., 2015)

Πιθανότητα εμφάνισης μετά την παρέμβαση (Haas et al., 2011)

Οργανωμένες παρεμβάσεις (Kolko et al., 2010), γνωστική συμπεριφορική παρέμβαση, εμπλοκή σχολείου, γονέων, ομάδας συνομηλίκων

Σύστημα παρέμβασης προσανατολισμένο στην ενίσχυση θετικής συμπεριφοράς & τις αμοιβές (Dadds et al., 2012)

Παρεμβάσεις εστιασμένες στα μοναδικά συναισθηματικά, γνωστικά χαρακτηριστικά & τα κίνητρα των παιδιών (Frick et al., 2013)

ΝΑΡΚΙΣΣΙΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ένδειξη ναρκισσιστικής
διαταραχής προσωπικότητας
ή «φυσιολογικά»
χαρακτηριστικά;

Ναρκισσιστική Διαταραχή Προσωπικότητας (1)

Ελληνική Μυθολογία → Νάρκισσος

Υπερβολική αίσθηση προσωπικού μεγαλείου και αυταρέσκεια, φαντασιώσεις επιτυχίας, αλαζονεία, υπερβολικές αντιδράσεις σε κριτική, υποτίμηση των άλλων και έλλειψη ενσυναίσθησης

Απαιτούν από τους άλλους συνεχή προσοχή, θαυμασμό και ειδική μεταχείριση, ενώ είναι ζηλόφθονα και εκμεταλλεύονται τους άλλους για να επιτύχουν δικούς τους σκοπούς

Υπέρμετρη έκφραση ναρκισσισμού (στην εφηβική ηλικία) →
Ναρκισσιστική Διαταραχή Προσωπικότητας (σε ενήλικες)

Ναρκισσιστικά χαρακτηριστικά (2)

Δεν υπάρχουν ισχυρές συνδέσεις με τα γονικά στυλ (Horton et al., 2006)

Σύνδεση με την τάση των γονέων να υπερεκτιμούν τις δυνατότητες των παιδιών τους (Otway & Vignoles, 2006)

Σύνδεση με το χαλαρό γονικό στυλ διαπαιδαγώγησης (Miller & Campbell, 2008)

Γενετικοί παράγοντες (Vernon et al., 2008)

Ναρκισσιστικά χαρακτηριστικά (3)

“Normal narcissism” → υπερβολική αυτοπεποίθηση
(Thomaes et al., 2008)

Σύνδεση με την επιθετικότητα & την επιθετικότητα
σχέσεων (Chan Ghim et al., 2015; Voulgaridou, 2019)

Μπορεί να μετρηθεί στην παιδική και εφηβική ηλικία
(Barry et al., 2009)

0-6.2%, κυρίως αγόρια

Προφίλ παιδιών (4)

Αρεστοί, κοινωνικά εξωστρεφείς, με αυτοπεποίθηση και προσοχή στην εμφάνισή τους → σταδιακά αντικαθίστανται με εγωκεντρισμό & αλαζονεία

Αυτοπεποίθηση, έμφαση σε στόχους όπως δύναμη και κύρος & όχι διαπροσωπικές σχέσεις

Αγόρια & μικρότερης ηλικίας (Stinson et al., 2008)

Περιγράφουν τους γονείς τους ως ελαστικούς

Καλή επίδοση σε δραστηριότητες που χρειάζονται αρχηγικές ικανότητες σε βραχύχρονα ανταγωνιστικά πλαίσια

Σύντομες καλές διαπροσωπικές σχέσεις μέχρι να βιώσουν απειλές ή απόρριψη → θυμός & επιθετικότητα

Αντιμετώπιση (5)

Δεν υπάρχουν εμπειρικά αξιόπιστες στρατηγικές παρέμβασης

Στενές διαπροσωπικές σχέσεις

Να πιστεύει το άτομο ότι έχει κοινά χαρακτηριστικά με τους άλλους (Konrath et al., 2006)

Ενεργοποίηση κοινωνικών χαρακτηριστικών μέσω της επαφής με άτομα που εμφανίζουν θετική κοινωνική συμπεριφορά και ενδιαφέρον στις διαπροσωπικές σχέσεις (Finkel et al., 2015)

ΗΣΥΧΑ ΠΑΙΔΙΑ

Αποτελούν πρόβλημα στη
σχολική τάξη;

Χαρακτηριστικά «ήσυχων» παιδιών

Διαταραχή κοινωνικού άγχους

Αίσθηση δυσφορίας & έλλειψη άνεσης σε κοινωνικές καταστάσεις, που συνήθως εκδηλώνεται με συστολή & κοινωνική αδεξιότητα

Συστολή, Ντροπαλότητα, Εσωστρέφεια

Αίσθημα συστολής, αμηχανίας και φόβου απέναντι στους ανθρώπους ή απέναντι σε διάφορες κοινωνικές συνθήκες

Διαταραχή Κοινωνικού Άγχους

Αίσθηση δυσφορίας & έλλειψη άνεσης σε κοινωνικές καταστάσεις, που συνήθως εκδηλώνεται με συστολή & κοινωνική αδεξιότητα

Συνδέεται με την επίδοση, στα παιδιά σε πλαίσια συνομηλίκων

Συμπεριφορική αναστολή & φόβος αρνητικής αξιολόγησης

7% Αμερική, 2.3% Ευρώπη, μειώνεται με την ηλικία, κορίτσια

Διαταραχή Κοινωνικού Άγχους

Γενετικοί: προδιάθεση προς το άγχος, παράγοντες που συνδέονται με τη λειτουργία του εγκεφάλου & νευροβιολογικές διεργασίες

Οικογενειακοί: τρόποι αντίδρασης οικογένειας στο στρες, υπερβολική εμπλοκή ή προστασία, αμφιθυμία, γονείς με άγχος

Κοινωνικοί: χαμηλό οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, πολιτισμικές συνθήκες

Γεγονότα ζωής: καθημερινά ή ασθένειες, θάνατος

Ατομικοί: ιδιοσυγκρασία παιδιού, εσωστρέφεια, εξάρτηση από ενηλίκους

Στρατηγικές αντιμετώπισης

Διασφαλίζει πως όλα τα παιδιά συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία

Ευχάριστο κλίμα στην τάξη, τα παιδιά να νιώθουν σιγουριά & ασφάλεια

Δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των μαθητών

Συμμετοχή σε μικρές ομάδες, παρουσίαση εργασιών & εξέταση από κοινού με άλλο παιδί

Προσοχή για πιθανή θυματοποίηση, εγρήγορση μετά από περίοδο διακοπών

ΝΤΡΟΠΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

Γιατί να ανησυχούμε;

Ντροπαλά παιδιά

Ντροπαλότητα: επιφυλακτικότητα, φόβος, και αυτό-συνείδηση σε κοινωνικές καταστάσεις (Rubin et al., 2009)

Ακαδημαϊκές & κοινωνικο-συναισθηματικές δυσκολίες, εσωτερικευμένα προβλήματα (άγχος, κατάθλιψη) & αρνητικές εμπειρίες με τους συνομηλίκους (αποκλεισμός, θυματοποίηση)

Ντροπαλά παιδιά

Επηρεάζει την κοινωνική επάρκεια & την ακαδημαϊκή προσαρμογή των παιδιών (Coplan & Arbeau, 2008)

Γίνονται αντιληπτά ως μη ελκυστικοί ως συμπαίκτες, «εύκολοι στόχοι», και αποκλείονται από κοινωνικές δραστηριότητες (Chen et al., 2006)

Αρνητικές εμπειρίες → αρνητική αυτό-αντίληψη, χαμηλή αυτο-εκτίμηση

Μειωμένη συμμετοχή στο μάθημα, άγχος επίδοσης, χαμηλή κινητοποίηση (Evans, 2010)

Παρακολουθούν δραστηριότητες χωρίς να συμμετέχουν

Στρατηγικές αντιμετώπισης

Λιγότερες άμεσες ερωτήσεις & περισσότερα προσωπικά σχόλια
→ μεγαλύτερη λεκτική συμμετοχή (Kalutskaya et al., 2015)

Σταδιακή έκθεση των μαθητών σε καθήκοντα που τους κάνουν να αισθάνονται αμήχανα (O' Connor et al., 2016)

Εναλλακτικές δραστηριότητες & ενημέρωση για επικείμενες αλλαγές

Εύκολες ερωτήσεις που μπορούν να απαντήσουν, να χτίσουν μία θετική σχέση εμπιστοσύνης (Evans, 2001)

Ενίσχυση συμπεριφοράς, αποφυγή ετικετοποίησης, παρεμβάσεις των συνομηλίκων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!

